

2. Євдокіменко С.В. Перспективи розвитку судово-економічних експертиз. Наше право. 2016. № 2. С. 42–46.
3. Матусовский Г.А. Экономические преступления: криминалистический анализ. Харьков: Консум, 1999. 480 с.
4. Федчишина В.В. Спеціальні економічні знання у правових системах Європи, Австралії та США. Науковий огляд. 2018. № 3 (46). С. 124–143.
5. Чеберяк П.П. Завдання судових експертиз при розкритті й розслідуванні злочинів, вчинених в економічній сфері України. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2013. Вип. 10. С. 83–88.

Люба Турчин,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва і торгівлі
Західноукраїнський національний університет

ФОРМУВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Результат і ефективність діяльності підприємства залежать від того, наскільки раціонально використовується капітал. Дотримуючи певні пропорції власного і позикового капіталу, можна забезпечити необхідний рівень фінансової незалежності, рентабельності, а також максимізувати ринкову вартість підприємства. В ринкових умовах виникає необхідність обґрунтування оптимальної структури капіталу.

Для вітчизняних промислових підприємств при виборі структури капіталу характерними є наступні особливості: у багатьох з них фінансовий стан незадовільний, при прогнозуванні результатів діяльності українських компаній застосовуються моделі, що не дозволяють правильно прогнозувати динаміку їх фінансового важеля, основні засоби сильно зношені і вимагають великих інвестицій для заміни, існуючі методи ухвалення інвестиційно-фінансових рішень не повною мірою враховують інтереси держави, власників компаній і пов'язаних з ним осіб; значна частина акціонерів не відчувають себе повною мірою власниками [1].

Раціональна структура капіталу не є стабільною, оскільки фінансування є динамічним процесом, а також модифікуються чинники, що впливають на структуру капіталу, особливо в умовах нестабільної економічної ситуації. Відповідно змінюються і переваги підприємства у виборі певних джерел формування структури капіталу. Доведено, що найбільш раціональним є планування структури капіталу на рік, тобто в поточному плані [2].

Таким чином, оптимізація структури капіталу залежить від ряду чинників, критеріїв. Кожне окреме підприємство керується тим критерієм, який вважається найбільш доцільним. Тому поняття оптимальної структури капіталу набуває значного суб'єктивного змісту.

Будь-яке підприємство для фінансування своєї діяльності потребує достатнього обсягу фінансування, яке залежить від періоду обігу активів та відповідних ним пасивів. Активи та пасиви підприємства за строками обігу можна поділити на коротко та довгострокові. Залучення того чи іншого джерела фінансування пов'язане з витратами зі сплати процентів за користування цими джерелами. Загальна сума коштів, що сплачується за користування певним обсягом залучених фінансових ресурсів, як уже зазначалося вище, називається вартістю капіталу. В оптимальному варіанті передбачається, що обігові кошти підприємств фінансуються за рахунок довгострокових джерел. Завдяки цьому оптимізується загальна сума витрат щодо залучення коштів.

За рахунок залучення довгострокових кредитів може відбуватися придбання основних засобів, збільшення обсягу випуску продукції, а це в свою чергу призведе до збільшення виручки від реалізації продукції, збільшення чистого прибутку. Збільшення останніх двох перелічених статей збільшить як рентабельність позиченого капіталу, так і власного і всього вкладеного. Також зменшиться тривалість обороту, і в свою збільшиться кількість оборотів.

Для початку діяльності підприємство формує власний фінансовий капітал. До його складу входять певні складові, такі як: статутний, пайовий, додатковий вкладений, інший додатковий, резервний, неоплачений, вилучений капітал і нерозподілений прибуток [3].

Звичайно позитивним є те, що для здійснення своєї діяльності підприємство використовує власні кошти, але не завжди негативним є залучення кредитів.

Виділимо переваги власного капіталу:

1. Власний капітал є фінансовою основою функціонування підприємства.
2. Формування власного капіталу є простішим порівняно із залученням позикового капіталу.
3. Власний капітал забезпечує більшу можливість генерування прибутку в усіх сферах діяльності.

Однак є й свої недоліки у власного капіталу:

1. Обмеженість обсягу залучення фінансових ресурсів для розширення операційної та інвестиційної діяльності підприємства.
2. Висока вартість.
3. Неможливе забезпечення перевищення коефіцієнта фінансової рентабельності підприємства над економічною рентабельністю [3].

Коли підприємство здійснює діяльність виключно за рахунок власного капіталу, тоді воно функціонує в установлених масштабах. Підприємство не розширює свою діяльність, не закуповує нове устаткування, обладнання, не робить інвестиції в інші суб'єкти господарювання. Це означає, що підприємство працює щоб функціонувати, а не розширювати діяльність, не завойовувати нові території. Ці дії можуть у майбутньому принести значні прибутки, якщо ж раціонально, ефективно проводити фінансово-економічну політику [110].

Не завжди погано, коли підприємство залучає в свою діяльність позикові

ресурси, зокрема, кредит. Зокрема, кредит краще ніж зобов'язання. За рахунок цих коштів воно може розширити діяльність, створити, можливо, нові робочі місця і площі, покращити устаткування.

Отже, кредит не завжди впливає негативно, у нього є й позитивні сторони: широкими можливостями залучення (за наявності гарантії або застави); збільшенням фінансового потенціалу підприємства при необхідності істотного зростання темпів росту обсягу господарської діяльності; можливістю збільшувати приріст рентабельності власного капіталу (за рахунок забезпечення розширення господарської діяльності).

Однак використання позичкового капіталу має й недоліки: складність залучення, оскільки воно залежить від рішення інших господарських суб'єктів (кредиторів), які при певному негативному іміджі підприємства можуть відмовити у видачі кредиту; необхідність надання відповідних сторонніх гарантій (страхових компаній, інших господарських суб'єктів) або застави. При цьому гарантії надаються, як правило, на платній основі; зниження норми рентабельності активів, оскільки прибуток підприємства зменшується на суму відсотків, що виплачуються за кредит; зниження рівня фінансової стійкості підприємства, а звідси зростання ризику банкрутства [4].

Таким чином, підприємство, що використовує позичковий капітал, має більш високий фінансовий потенціал свого розвитку і можливості приросту рентабельності власного капіталу, однак втрачає свою фінансову стійкість (при збільшенні частки позикового капіталу коефіцієнт автономії прямує до нуля).

Доцільно також звернути увагу й на проблему залучення підприємствами довготермінових кредитів та визначення ролі облігацій як інструменту залучення довготермінових кредитних ресурсів, який заповнюватиме вільну нішу нього проблемного та мінливого сегмента кредитного ринку.

Для оптимізації величини капіталу варто також проаналізувати власний капітал і валюту балансу, їхні темпи росту повинні бути приблизно на однакових рівнях.

Підприємство також доцільно збільшувати власний, статутний, що можна зробити за рахунок випуску облігацій, продажем простих і привілейованих акцій. Співвідношення між ними повинно забезпечити оптимальну структуру капіталу. Облігації і привілейовані акції - це постійної вартості цінні папери, за якими відсотки/дивіденди повинні бути виплачені незалежно від отримання підприємством прибутку [4]. Крім того підприємство може збільшити цей капітал за рахунок зміни номінальної вартості акцій.

Для формування оптимальної структури власного капіталу необхідно прагнути до максимізації ринкової вартості акцій. Досягнення цієї мети повинно базуватися на: поліпшенні використання наявних фінансових ресурсів; зниженні ризику шляхом максимального використання лeverиджу при збереженні платоспроможності і ліквідності; спрощенні і досягненні гнучкості капіталу; підвищенні рентабельності за рахунок максимізації використання лeverиджу, мінімізації витрат на випуск цінних паперів.

Щодо умов роботи акціонерних товариств в Україні, то виплата доходів на

вкладений капітал акціями цього ж підприємства повинна здійснюватися з урахуванням певних чинників [3].

По-перше, така форма виплати дивідендів може бути приваблива лише для акціонерів тих підприємств, що мають стабільні джерела надходження доходів і прибутку в розмірах, що збільшуються. На жаль, частка таких акціонерних підприємств у загальній їх кількості в нашій країні незначна.

По-друге, ефективність виплати дивідендів акціями, повинна оцінюватися у взаємозв'язку зі сформованою системою оподаткування дивідендів.

Проведене дослідження дозволяє сформулювати наступні рекомендації:

- збільшити рентабельність активів підприємства за рахунок зниження кількості збитків підприємства і отримання позитивного прибутку;
- необхідно підвищити частку власних коштів у джерелах фінансування. Це стане можливим також при отриманні позитивного прибутку;
- розглянути всі можливі варіанти отримання довгострокових кредитів для удосконалення виробництва, а так само скоротити відтік власних коштів в дебіторську заборгованість за допомогою комплексного підходу вивчення замовника, використання сучасних схем і засобів розрахунків.

Підприємство може забезпечити внутрішнє фінансування з наявних обігових коштів за рахунок кращого управління, а саме: зменшити дебіторську заборгованість (скорегувати стосунки з покупцями і замовниками, забезпечити або поліпшити контроль за рахунками передоплати, зробити зусилля по збору простроченої дебіторської заборгованості); забезпечити більш тривалий кредит постачальників; знизити рівень матеріальних запасів (виробляти економні закупівлі сировини, виробляти продукцію не на склад, а під замовлення).

Список використаних джерел:

1. Багацька К.В. Використання економічної доданої вартості як критерію ефективності діяльності підприємства / К.В. Багацька // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2011. – №1. – С. 20-26.
2. Баліцька В.В. Структурування капіталу підприємств та оцінка ефективності його використання / В.В. Баліцька // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №6. – С. 56-62.
3. Беспалов М. Теоретические подходы к формированию и оптимизации финансовой структуры капитала компании / М. Беспалов // Финансы: планирование, управление, контроль. – 2010. – №3. – С. 24-30.
4. Кожанова Є.П. Економічний аналіз: навч. посібн. [для студ. ВНЗ] / Є.П. Кожанова, І.П. Отенко. – Харків: Вид. Дім «ІНЖЕК», 2010. – 208 с.